

Siyasi Yanlış Bilgi ve Dijital Topluluklar: Discord Platformunda Etnografik Bir İnceleme

BERRU PERDAHCI

DOÇ. DR. SUNCEM KOÇER

İÇİNDEKİLER

Rapor Özeti	03
Rapor Bulguları	04
Executive Summary	08
Giriş	13
Sosyal medyada yanlış siyasi bilgi sorunu	14
Mesajlaşma uygulamaları üzerinden bir araya gelen sanal topluluklar	16
Discord'a genel bakış	18
Discord yanlış bilginin yayılımında neden önemli?	20
Mesajlaşma uygulamaları üzerinden gelişen sanal topluluklar ve yanlış bilginin dolaşımındaki risk faktörleri	21
Sonuç	37
Referanslar	40

Bu rapor The Guardian Foundation ve İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından desteklenen bir eğitim ve araştırma projesinin parçası olarak yayınlanmıştır. Bu raporun içeriğinin sorumluluğu tamamen Dijital Medya Araştırmaları Derneği'ne aittir ve hiçbir koşulda The Guardian Foundation ve SIDA'nın duruşunu yansıtmamaktadır.

RAPOR ÖZETİ

Bilgi çağının bir parçası olan ağ toplumunda bilginin akışı ve dolaşım süreci sürekli olarak değişiyor. Bilginin dolaşımının daha esnek bir boyuta geçtiği yeni medyada her platform kendi teknik özellikleri dolayısı ile farklı iletişim imkânları ve ortamları sunuyor. Kullanıcıların gündelik hayat pratiklerinin bir parçası olan medya kullanımında bu hızlı bilgi akışı yanlış bir bilginin hızlı paylaşımı sorununu da beraberinde getiriyor. Bu raporda sanal topluluklarda siyasi yanlış bilgi sorununa etnografik bir bakışla topluluğun bileşenleri çerçevesinde bakıyoruz. Dijital etnografi (Prior & Miller, 2012, s. 503) yöntemi ile altı aylık bir süreçte siyasi tartışma ve haberleşme amacıyla oluşturulmuş bir topluluğu gözlemledik. Toplulukların bir araya gelmesi amacıyla oluşturulan sesli, yazılı ve görüntülü iletişim özelliklerini bir arada bulandıran platformlardan biri olan Discord platformunda; siyasi haber paylaşma ve tartışma amacıyla bir araya gelen bu toplulukta yanlış bilginin dolaşımını topluluğun gündelik hayat pratikleri çerçevesinde inceledik.

Bu raporda topluluk içerisinde haberin dolaşım sürecine yön verdiğini düşündüğümüz faktörleri tartışıyoruz. Raporun bulgularında sanal topluluklarda sosyalite, anonimlik ve trol kültürü, kutuplaşmaların ve topluluktaki kontrol mekanizmalarının yanlış siyasi bilginin dolaşımını ve yayılmasındaki olası etkilerini gözlemlerimiz çerçevesinde aktardık. Aynı zamanda topluluktaki üyelerin medya kullanımı ve siyasi yanlış bilgiye karşı tutum ve pratiklerini de aktararak kullanıcıların yeni pratiklerinden söz ettik. Bir topluluğun içerisindeki ilişkileri, platformun siyasi yanlış bilgiyle kesişen özellikleri ile gözlemleyerek yanlış bilginin dolaşımında medya pratiklerinin önemini gündeme getiriyoruz. Bu gündem çerçevesinde yanlış bilgi sorununa siyasi tartışma ve haberleşme amacıyla bir araya gelen toplulukların gözünden bakıyor, yanlış bilginin üretimi ve dolaşımındaki olası risk faktörlerini aktararak dikkat çekiyoruz.

RAPOR

BULGULARI

Araştırma sonucunda sanal topluluklarda yanlış bilginin dolaşım sürecini etkileyen bileşenler olarak aşağıdaki bulgulara ulaştık:

SOSYAL İLİŞKİLER

Topluluk içerisindeki ilişkilerin boyutu ve yapısı, bilginin dolaşım süreci ve bilginin görünür hâle gelmesinde etkili oluyor. Örneğin topluluğun kurucusu olan ve/veya toplulukta hiyerarşide yukarıda olan kişilerin ilettiği haber ve bilgi daha çok öne çıkarken, topluluğun diğer üyelerinin ilettiği mesajların grup içerisinde görmezden geldiğini gözlemledik. Bu açıdan bilginin kim tarafından aktarıldığının ve aktaran kişinin sosyal ilişkiler içerisindeki konumunun bilginin dolaşımına girmesine aracı olduğunu gördük. Bilginin yanlış veya doğruluğunun teyit edilmesi sürecinde ise yine sosyal ilişkiler içerisindeki konumların etkili olduğunu gözlemledik.

EŞİK BEKÇİLERİ

Toplulukta belirlenmiş kuralların uygulanması ve sürdürülebilirliği için görevli olan veya kendini sorumlu hisseden eşik bekçileri (üyeler, yönetim ekibi, yapay zekâ) olduğunu gözlemledik. Eşik bekçilerinin kuralları takip etme amacıyla aynı zamanda topluluk içerisindeki bütün bilgi akışını da kontrol ettiğini gördük. Toplulukta bu açıdan herhangi bir kaynaktan iletilen bilgiler bu anlamda bir filtreden de geçiyor ve kurallara aykırı olan bilgi ve mesajı ileten topluluk üyelerine belirlenen cezalarla yaptırım uygulanıyor. Eşik bekçiliği ve kontrol bağlamında ceza süreçlerinde topluluk içerisindeki çatışmaları da gözlemledik ve bunları çatışmalar başlığında aktardık.

ÇATIŞMALAR

Topluluk; siyasi tartışma ve haberleşme ekseninde birleştiği için çatışmalar kaçınılmaz oluyor. Topluluk içerisindeki üyeler arasında politik ideolojiler dışında toplumsal cinsiyet ve dini görüşler üzerinden beliren ikili çatışmalar gördük. Topluluğun devamlılığında önemli bir işlev olan çatışmaları aynı zamanda bilgi paylaşımı ve bilgiyi teyit sürecinde de gözlemledik. Örneğin üyelerin kendilerine uzak olan ideolojilere sahip başka bir üyenin iletmiş olduğu haberi daha çok kontrol ettiğini ve süzgeçten geçirdiğini gördük. Bu tür çatışmalar ile yanlış siyasi bilgi de iki kutuplu bir filtreden geçmiş oldu.

ANONİMLİK VE TROL KÜLTÜRÜ

Topluluk üyelerinin büyük bir kısmı kişisel bilgilerini gizli tutuyor; üyeler birbirlerini profilleri, konuşma tarzları ve görüşleri çerçevesinde tanıyorlar. Topluluk üyelerinin anonimlik ve trol kültürünün baskın olduğu bir ortamda bulunmaları, bu özelliklerin yanlış bilginin dolaşımını iki yönlü olarak etkilediğini gösterdi. Bir yönüyle üyeler, gizli olmanın sağladığı güven ortamıyla hareket ederken, diğer yönüyle topluluk içinde anonim olma ve trolleme konularında bilinçli bir tutum sergilediklerini gözlemledik. Üyeler arasındaki politik görüş tartışmalarında ve bilgi paylaşımında öne çıkan trollenme şüphesinin aynı zamanda bilgiyi kontrol etme ve yanlış bilgiye karşı direnme sürecinin bir parçası olduğunu gözlemledik.

PRATİKLER

Topluluğun, yanlış bilgiye karşı çeşitli dayanıklılık mekanizmalarına sahip olduğunu gördük. Örneğin, bir haber grubu sohbetine iletilen bilgi, genellikle üyeler tarafından bilginin kaynağına ulaşabilecekleri linklerin istenmesiyle karşılanıyor. Haber yazılı bir şekilde ifade edilse bile, üyeler linklere başvuruyorlar. Aynı zamanda, bir bilgi iletilirken, bu bilginin yanlış olduğunu bilen diğer üyeler hemen mesajı düzeltiyor veya yanlış bilgi olduğu konusunda diğer üyeleri bilgilendiriyor. Topluluk içindeki yönetim, özellikle seçim dönemlerinde kriz anlarında oluşabilecek yanlış bilgiye karşı çeşitli önlemler aldı. Üyelerle yaptığımız ayrıntılı görüşmelerde yanlış bilginin filtrelenme sürecini bir medya kullanıcısının gözünden anladık. Haberin kaynağına olan güvenin tarafsızlıkla ilişkilendirildiğini iki üye ile yaptığımız görüşmeler sonucunda gördük.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmada siyasi tartışma, haberleşme ve sohbet amacıyla kurulan bir topluluğu yakından gözlemleyebilmek ve yanlış siyasi bilginin dolaşımına derinlemesine bir bakış sağlamayı amaçladık. Bu amaç doğrultusunda çevrimiçi diyalogları ve ürünleri analiz etme amacıyla çevrimiçi topluluklarda uygulanan bir araştırma yöntemi olan dijital etnografi yöntemine başvurduk (Prior ve Miller, 2012, s. 503). Dijital etnografi, dijital alanlarda gerçekleşen etkileşimleri ve davranışları inceleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Etnografi, sosyal bilimlerde kullanılan bir araştırma yöntemidir ve genellikle antropologlar tarafından farklı kültürlerin insanlarını anlamak için kullanılır. Dijital etnografi ise klasik etnografik yöntemi internet, sosyal medya, online topluluklar ve diğer dijital platformlardaki etkileşimlerin incelenmesi için adapte eder. Araştırmacılar, dijital etnografi yaparken çevrimiçi platformlarda zaman geçirir, katılımcı gözlem yapar, görüşmeler yapar ve çevrimiçi topluluklara dahil olur. Bu yöntem çevrimiçi dünyanın sosyal dinamiklerini, kültürel normları ve etkileşimleri daha derinlemesine anlama konusunda önemli imkânlar sunar.

Bu raporda dijital etnografi yöntemi ile siyasi yanlış bilginin dolaşımını dijital bir topluluğun gözünden, topluluğun gündelik pratikleri çerçevesinde incelemeyi hedefledik. Etnografik gözlem için araştırma alanı olarak Discord platformunda siyasi içerikli tartışma, haberleşme amacıyla bir araya gelen bir topluluğu seçtik. Sunucu seçimi aşamasında öncelikle Türkiye’de Discord platformunda siyaset teması içeren sunuculara, platformdaki sunucuları bulma amacıyla geliştirilen bir websitesi olan disboard.org sitesi üzerinden ulaştık. Türkiye’de siyaset teması ile oluşturulmuş 424 sunucunun büyük çoğunluğunun tek bir siyasi parti veya görüş çerçevesinde bir araya gelme amacıyla kurulduğunu gözlemledik. Bu nedenle sunucuya davet mesajında “Sunucumuzda neredeyse her türlü görüşten insan bulunmakla beraber bu insanlar saygı ve barış çerçevesinde sohbet etmektedir, sunucu yönetimi ideolojik tarafsızlığı sonuna kadar sağlamıştır.” cümlesinin yer alan, 3.640 üyeden oluşan ve bu rapor çerçevesinde anonimleştirerek “Politik Gündem” ismini verdiğimiz sunucuyu etnografik gözlem için belirledik. Sunucudaki haber dolaşımını, ideolojileri, sosyal ilişkileri, yanlış habere karşı tutum ve davranışları, iktidar ilişkilerini ve çatışmaları 1 Mayıs 2023-17 Eylül 2023 tarihleri arasında yer alan beş aylık bir zaman diliminde gözlemledik. Aynı zamanda gözlem süreci içerisinde yer alan seçim döneminde yanlış siyasi bilginin dolaşımını da odağımıza aldık. Yanlış bilgi sorununa kullanıcılar açısından değinebilmek için topluluk içerisinde yer alan dört farklı kullanıcı ile yanlış bilgi ve güvenilir kaynaklar konusunda derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdik.

EXECUTIVE SUMMARY

In the current era of the information society, the dissemination and exchange of knowledge within the networked community is in a constant state of evolution. In the modern media landscape, where information exchange has taken on a more versatile dimension, every platform provides distinct communication prospects and environments owing to its technical features. However, the fast pace of information, which has now become a fundamental aspect of users' daily media consumption practices, also poses the challenge of rapidly spreading false information. This report adopts an ethnographic approach to investigate the problem of political fake information within virtual communities taking into account the community's components.

Over a six-month period, we used the method of digital ethnography (Prior & Miller, 2012, p. 503) to study a community focused on political discourse and communication. This community was created on the Discord platform, which offers voice, text, and video communication features and was formed to facilitate the sharing of political news and debates.

This report examines the factors that may affect the dissemination of news within a community.

Our observations indicate that social interaction, anonymity, troll culture, polarization, and control measures within virtual communities may influence the spread of false political information. Furthermore, this study offers insights into how community members make use of media and their attitudes and practices when confronted with false political information, illuminating emerging user practices. We examine the relationships within the community and the features of the platform where political falsehoods are intersecting, underscoring the importance of media practices in the dissemination of false information. Within this context, we offer insights into communities that gather for political discussion and communication. We highlight the production and potential risks linked to false information circulation. The article follows a conventional academic structure and employs clear and objective language. Technical terms are explained, and precise vocabulary is used when required.

Our research has identified several factors that affect the spread of false information in virtual communities:

SOCIALITY

The size and structure of relationships among the members of the community were found to affect the dissemination and visibility of information. For instance, news and updates from individuals occupying higher positions in the community, like its founder, were more likely to gain traction, whereas messages from members with lower standing had a tendency to be overlooked. Hence, the circulation of information was significantly impacted by the identity of its source and the social status of the individual transmitting it. Furthermore, we noted that the positions held within the social hierarchy had an impact on the verification process of the accuracy of information.

GATEKEEPERS

We noted the existence of gatekeepers who are responsible for enforcing and maintaining the community's established rules or those who feel a personal obligation to do so. These gatekeepers, which may comprise members, the management team or artificial intelligence, not only guarantee the members' compliance to the rules but also exert control over all

information exchange in the community. Information from any source within the community underwent a filtering process, and individuals who communicated information or messages contrary to the regulations received specific sanctions. The "Conflicts" section examines the conflicts that we observed, and we noted that gatekeeping and control mechanisms within the community played a role in their observation.

CONFLICTS

Given that the community centred around political discourse and communication, conflicts were bound to arise. Our observations revealed instances of conflict among members pertaining not only to political ideologies, but also extending to gender and religious beliefs. These conflicts, which are integral to the sustainability of the community, were also found to play a role in the process of information sharing and verification. For example, members tended to analyze news shared by a member with significantly different ideologies to their own, which results in polarized filtering of false political information.

ANONYMITY AND TROLL CULTURE

The majority of community members hid their personal details. Nonetheless, identities were uncovered via personal profiles, communication patterns, and opinions shared. Our research reveals that anonymity and troll culture in the community resulted in falsehoods spread in two specific ways. On the one hand, members operated with a sense of security afforded by their anonymity; on the other hand, they intentionally adopted an approach linked to anonymity and trolling. Our observation led to the conclusion that suspicions of trolling, especially in the context of political debates and information sharing, were interwoven with the procedures of information verification and resistance against false information.

PRACTICES

We noted that the community had several resilience mechanisms in place to counter fake information. For instance, in group chats, members usually asked the person who shared

the news for links, which enabled them to access the source. Even if the information was presented in written form, members still referred to the links. Additionally, if inaccurate information was transmitted, other members who recognized the inaccuracies immediately corrected the message or informed other members of the false information. During times of crisis, specifically election periods, the community's leadership implemented various measures to combat the potential spread of false information. In-depth interviews with participants illuminated the process of filtering false information from the standpoint of media consumption. Findings revealed that trust in news sources was linked to their impartiality as discussed by two participants.

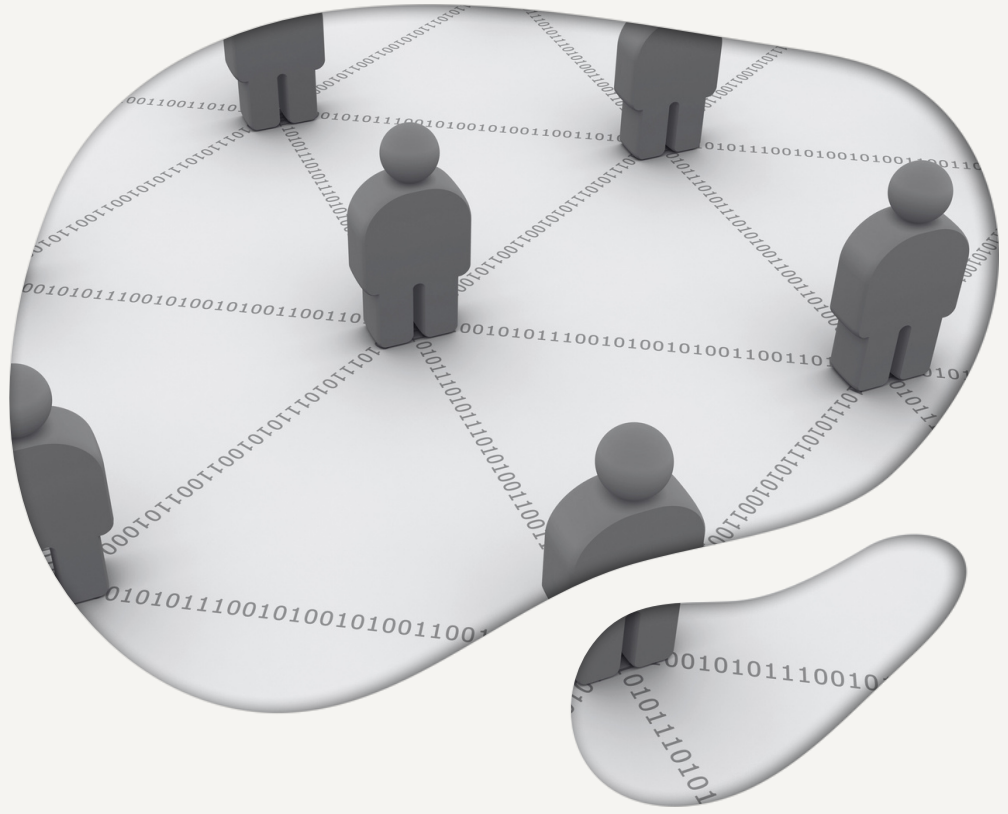

In this study, our objective was to conduct a thorough examination of a community created for political discussions, communication, and chatting, with a particular focus on the spread of false political information. For this purpose, we utilised the technique of digital ethnography (Prior and Miller, 2012, p. 503), which facilitates the investigation of online conversations and outputs, and is commonly applied to online communities.

Digital ethnography modifies standard ethnographic techniques to explore interactions and behaviors within the digital realm. Technical term abbreviations are explained upon first use. Consistent citation, formatting and grammar rules should be followed. Precise word choice and grammatical correctness are crucial. Researchers engaged in digital ethnography conduct participant observation and interviews while immersing themselves in online communities. This method provides valuable insights into the social dynamics, cultural norms and online interactions. Language should remain formal, impartial and devoid of colloquialism, figurative or ornamental expressions and bias. A clear and concise structure with logical progression and causal connections between statements is necessary.

In this study, we employed the digital ethnography technique to investigate the dissemination of false political information from the point of view of a digital community. To carry out the ethnographic observation, we opted for a political community on the Discord platform, which serves as a space for political content, exchange of views, and communication. In the course of selecting the server, we began by accessing servers with a political leaning in Turkey through the disboard.org website, which facilitates the discovery of servers on the Discord platform. It was noted that a large proportion of 424 political-themed servers in Turkey were established for the purpose of aligning with a single political party or ideology. This observation is based purely on objective evaluation.

The language used is clear, concise, and logical, with causal connections that enhance comprehensibility. Technical abbreviations have been adequately explained, and conventional academic structures have been followed. The language used is objective, value-neutral, and free of bias, figurative language or ornamental terms employing consistently high-level technical terms. Sentence and paragraph structure have created a logical flow of information with a formal register that avoids the use of colloquialism, contractions, informal expressions or jargon, while hedging has been employed to ensure the neutrality of positions. The use of precise word choice ensures that the subject-specific vocabulary has been used where necessary, and grammatical accuracy has been observed throughout the text. As a result, we selected a server with 3,640 members, anonymised for the purpose of this report and named the "Political Agenda." The server invitation message stated, "Our server is a community that welcomes members with diverse perspectives and we encourage respectful and peaceful discussions. The server administration has taken steps to ensure complete ideological neutrality." Between May 1, 2023, and September 17, 2023, we undertook the ethnographic observation of this server, examining topics such as news dissemination, ideologies, social interactions, attitudes and behavior towards false news, power dynamics, and conflicts. We also gave particular attention to the spread of false political information during the electoral period. To address the issue from the users' perspective, we conducted in-depth interviews with four community members with a focus on identifying false information and reliable sources.

GİRİŞ

İnternet kullanımının yaygınlaşması ile gelişen platformlar ve bu platformlarda bir araya gelen kullanıcıların oluşturduğu topluluklar sanal topluluk ve ağ toplumu kavramlarını ortaya çıkardı. Ağ toplumu, toplumun mikro elektronik temalı bilgi ve iletişim teknolojisi tarafından inşa edildiği bir toplumu tasvir ediyor ve esneklik, ölçeklenebilirlik ve sürdürülebilirlik olmak üzere üç özelliğe sahip (Castells, 2004, s.1-6). Bu toplum içerisinde bütün akış ağ tarafından çerçevelenip tasarlanırken toplum kendi içerisinde küçük topluluklara ayrılarak farklılaşabiliyor. Ağ toplumunun oluşturduğu bu sistem içerisinde yanlış bilginin dolaşımı ise yine ağ tarafından şekillenirken kendi içerisindeki farklı topluluklarda veya platformlarda farklı özelliklere ayrılıyor. Bu nedenle yanlış bilgi sorununa öncelikle sosyal medya, bunun ardından ise mesajlaşma uygulamalarında bir araya gelen sanal topluluklar çerçevesinde bakıyoruz.

SOSYAL MEDYADA YANLIŞ SİYASİ BİLGİ SORUNU

Enformasyonun iletimi ve dolaşımına sanal toplulukların gözünden bakarken öncelikle bu toplulukların bir araya geldiği alanlara, yani sosyal medyaya bakmak gerekiyor. Sosyal medyanın ortaya çıkışı ile bilgiye erişimin görece hızlanması ile birlikte kullanıcılar gündelik yaşamlarında, özellikle de kriz durumlarında sıklıkla yanlış bilgi sorunu ile karşılaşabiliyor. Infodemi sürecinde ise kriz durumuna göre yanlış bilginin kaynakları değişebiliyor.

Politik yanlış bilginin yayılması ve infodemiye dönüşmesinin altında yatan nedenler çok çeşitli. Bu rapor kapsamında politik yanlış bilgi kavramını Koçer & Bozdağ'ın 2020 tarihli makalelerine dayandırarak doğrudan veya dolaylı olarak parti siyasetlerine, iktidar-muhalefet karşıtlığına ve Türkiye'nin tarihsel fay hatlarına işaret eden haberler olarak tanımladık. Bu fay hatları etnik, mezhepsel ve ideolojik kimlikler üzerinden güncel bağlamda yeniden şekillenip haber metinlerinin ve enformasyonun üretimi, dolaşımı ve tüketimi esnasında somut anlamlarına kavuşuyor. Yapılmış bir başka araştırmaya göre politik yanlış bilginin temelinde politik görüşün yaratmış olduğu önyargılar, politik ayrışmalar ve görüşler, düşünme stilleri, hafıza, ahlak ve duygular yer alıyor (Bavel vd., 2021). Bu perspektiften bakıldığında politik yanlış bilginin ortaya çıkmasında ve bu bilginin dolaşıma girmesinde psikolojik birtakım faktörler de ön plana çıkıyor. Bu faktörlere ek olarak sosyal medyada politik yanlış bilgi sorununa bir de kullanıcıların perspektifinden bakmak gerekiyor.

Sosyal medyada politik yanlış bilginin yayılması ile ilgili yapılan bir diğer araştırmada parti yanlısı haber siteleri ve tık tuzağı olarak tanımlanan haberlerin yanlış bilginin dolaşımını hızlandırdığı; kullanıcıların ise hiperlinkler aracılığı ile bu bilgiyi daha görünür hâle getirdiği bulunuyor (Shin, Jian, Driscoll & Bars, 2018, s.27). Bu sonuç sanal topluluklar açısından düşünöldüğünde topluluk içerisinde bilginin hangi yollarla daha görünür hâle geldiği sorusu gündeme geliyor. Sahte haberleri kullanıcılar açısından inceleyen başka bir araştırmada ise insanların büyük çoğunluğunun sahte haberler ile diğer haber türleri arasındaki ayrımı politika ve medya uzmanları, teknoloji şirketleri ile benzer şekilde yapmadıkları ortaya çıkıyor (Nielsen & Graves, 2017, s.7). Kullanıcılar ve uzmanlar arasındaki bu değerlendirme farklılıklarının yanlış bilginin dolaşımında da etkili olabileceği fikri ayrı bir araştırma konusunu da gündeme getiriyor.

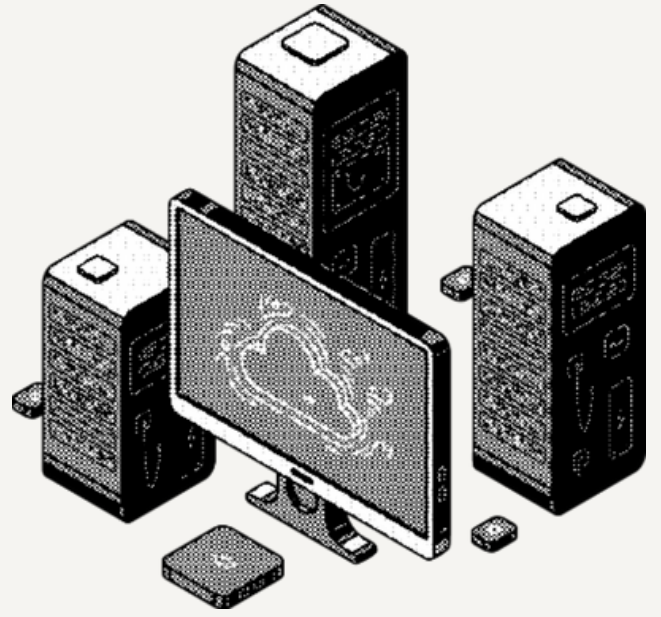
Sosyal medya sağlarlığı ve kullanıcıların yanlış bilgi karşısındaki tutum ve davranışları, infodemi sürecinde önemli iki faktör olarak karşımıza çıkıyor. Sanal topluluklarda ise topluluğun dinamikleri ve içerisinde bulunduğu platformun özellikleri; yanlış bilginin dolaşımında ve yayılmasında farklılıklar yaratabiliyor. Yanlış bilginin yayılmasının temelinde ise içinde bulunulan sosyal medya platformu ve platformun özellikleri, kullanıcıların tutum ve davranışları, kullanıcıların medya kullanımını gibi birçok farklı alt tema bulunuyor. Bu araştırma, bütün bu bulgular çerçevesinde sanal topluluklarda yanlış bilginin dolaşımına odaklanıyor ve yanlış bilgiye neden olabilecek platform temelli unsurları geniş bir çerçevede incelemeyi amaçlıyor.

MESAJLAŞMA UYGULAMALARI ÜZERİNDEN BİR ARAYA GELEN SANAL TOPLULUKLAR

Toplumun internet çağı ile yeniden inşa edildiği bu dijital ekosistemde; gelişmelerin hızına bağlı olarak sanal topluluklar da her geçen gün farklı özelliklerle karşımıza çıkıyor. WhatsApp, Telegram, Twitter, Twitch ve Discord gibi birçok yeni medya platformunda kullanıcılar belirli amaçlar çerçevesinde bir araya gelirken her bir platform kendi özelliği ve sunduğu imkânlarla göre topluluğun yapısını değiştirebiliyor. Sanal toplulukların bu değişiminin altında ise kullanıcıların bir araya gelme amacı ve topluluk içerisinde kullanılan iletişim araçlarının farklılığı bulunuyor (Preece, Maloney-Krichmar & Abras, 2003, s.1). Örneğin WhatsApp ve Telegram belirli bir konu ve amaç için bir araya gelen toplulukların anlık haberleşme uygulaması olarak ön plana çıkarken Twitter (yeni adıyla X) hem anlık haberleşme hem de ideolojik tartışmaların yürütüldüğü bir forum işlevi de görebiliyor. Twitter'a son yıllarda gelen sohbet odaları özelliği, düzenli olarak bir araya gelen ve belirlenen konularla ilgili tartışmalar yürüten topluluklara alan açıyor. Bu alanın açılmasıyla birlikte kullanıcılar herhangi bir kriz durumunda veya bilgilendirme amacıyla sohbet odalarında bir araya gelerek bilgi alışverişinde bulunabiliyor. Aynı zamanda bu özelliği ile Twitter, düzenli olarak bir araya gelen grupların yanı sıra kriz durumlarında aktör konumunda olduğu düşünülen bir kişiden bilgi alma amacıyla da bir araya gelebilme imkânı sunuyor.

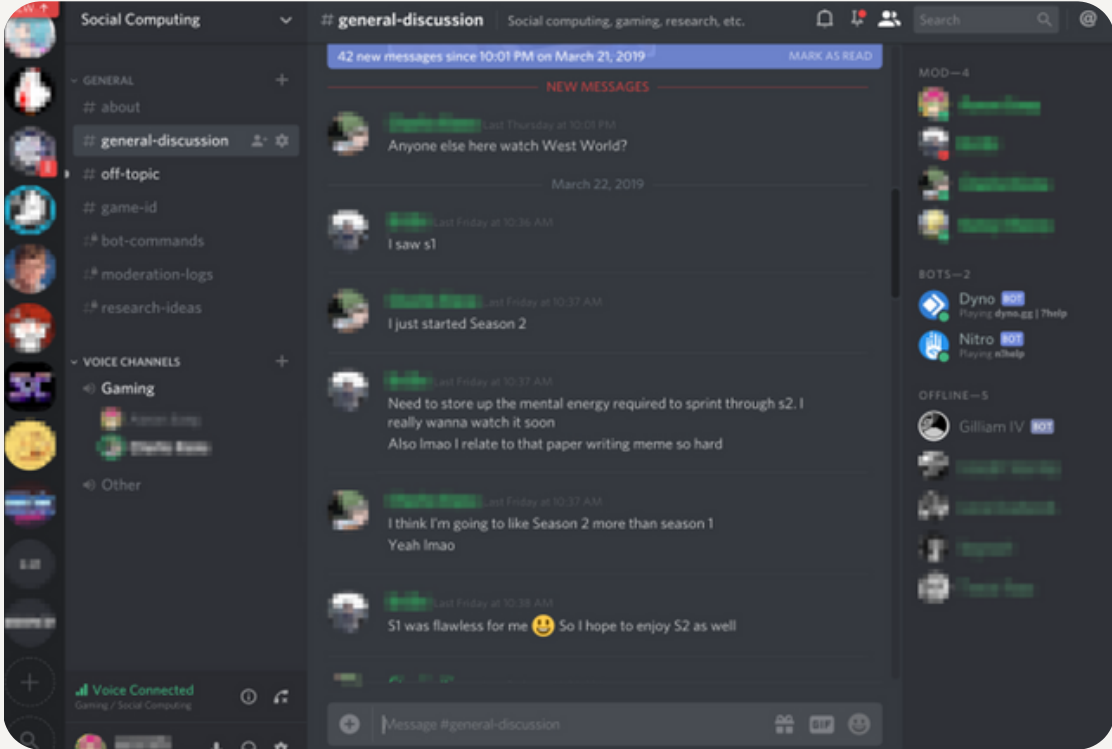
Sanal toplulukların oluşmasına alan açan bir diğer platform olarak Twitch, canlı yayınlar aracılığı ile yayıncı ve onun düzenli takipçilerinden oluşan bir topluluğu bir araya getiriyor. Platform kurulduğu dönemlerde çoğunlukla oyun yayınları üzerine olsa da günümüzde politika, haber paylaşımı, sohbet amacıyla da kullanılan bir yayın platformu hâline geldi. Twitch'in politik içerik üretimi ve haber paylaşımı ile ilgili bu dönüşümüne ilk olarak Imad Khan 2021 yılında Wired dergisindeki yayınlanmış olan "Twitch Politik Bir Rönesans Yaşıyor" başlıklı [yazısında](#) dikkat çekiyor. Yazıda Obama'nın seçim kampanyası döneminde Twitch'in kullanımına ve ABD'de demokrat siyasetçi Alexandria Ocasio-Cortez'in yapmış olduğu Twitch yayınından örnekler veriyor. Habercilik ve politik içerikli yayınlarda ise 2016 yılında yayınlarına başlayan ve politik içerikler üreterek dünya sıralamasında zirvede bulunan Twitch yayıncısı "HasanAbi" kullanıcı adıyla Hasan Piker, gerçekleştirdiği yayınlarda Amerika siyaseti hakkında birçok konuyu gündeme getirmekte ve birçok gazeteci ile bazı kongre üyelerini yayınına konuk etmekte.

Türkiye'de ise "PurpleBixi" kullanıcı adıyla Bahadır Telci ve "Haskoloğlu" kullanıcı adıyla İbrahim Haskoloğlu canlı yayınlarında haber paylaşımına ve politik tartışmalara yer vermekte. Yayıncılar aynı zamanda yayınına düzenli olarak katılan takipçilerini bir araya getirme ve bu yayınlardan haberdar etme amacıyla kendilerine ait Discord sunucuları açıyor ve takipçilerini bu sunucularda bir araya getiriyor. Farklı mecraların iç içe geçmesi ve bir arada kullanılması ise sanal toplulukların zaman ve mekân kısıtlamasının olmaması konusunu tekrar gündeme getiriyor. Sanal topluluk olarak akla gelen diğer bir platform ise Discord. Oyuncu topluluklarının bir araya gelmesi için tasarlanan platformda günümüzde oyun dışında birçok farklı amaç için bir araya gelen küçük veya büyük topluluklar yer alıyor.

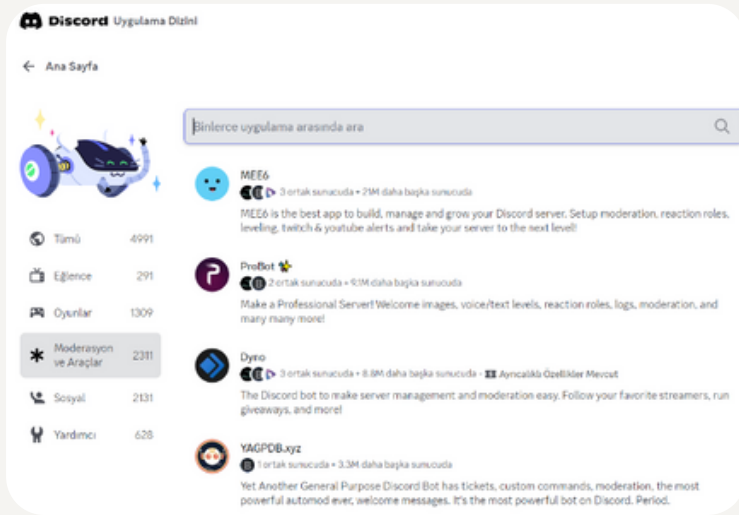
DISCORD'A GENEL BİR BAKIŞ

Discord, 2015 yılında Jason Citron tarafından video oyun oynayan oyuncularını bir araya getirme ve iletişim kurma amacıyla tasarlanan, ücretsiz bir internet protokolü üzerinden yürütülen ses (VoIP) uygulaması (Özcan & Savaş, 2020, s.122). Platform içerisinde her kullanıcının sınırsız şekilde oluşturabildiği ve diğer kullanıcılarla bir araya gelerek sesli, görüntülü ve yazılı iletişim aracılığı ile topluluklar oluşturabildiği sunucular yer alıyor. Sunucu içerisindeki bütün özellikler (kullanıcıların rolleri, sohbet sayfaları vb.) sunucuyu kuran kişi tarafından tasarlanabilirken sunucu büyüklükleri küçük arkadaş gruplarından binlerce kişinin bir araya geldiği çok daha büyük topluluklara kadar uzanıyor (Jiang, 2019, s.5). Kurulduğu dönemlerde oyuncu topluluklarını bir araya getiren bir uygulama olsa da günümüzde politika, yapay zekâ, eğitim vb. birçok alanda kullanılmakta. Platformda oluşturulmuş en kalabalık sunucular listesinde ilk iki sırada yapay zekâ kullanım amacıyla oluşturulan sunucular (Midjourney ve OpenAI) yer alırken sonraki sıralarda oyun toplulukları yer alıyor (Statista, 2023).

Görsel 1: Discord kullanıcı arayüzü (Jiang, 2019, s.6).

Sunucular, sunucu sahibinin yetkisine göre özel veya herkese açık olarak ayrılıyor. Özel sunuculara davet için yetkili kişilerden sunucuya davet linkinin iletilmesi gerekirken herkese açık sunucuların tek bir davet linki internette herkese açık şekilde paylaşılmakta. Sunucu içerisindeki bütün tasarım ve yetkilendirme sunucu sahibi tarafından belirlenirken kullanıcı sunucu oluşturduktan sonra kanal, kategori ve etkinlik oluşturabiliyor. Kanallar aynı sunucu içerisindeki farklı sesli ve yazılı sohbet odaları oluşturmak için kullanılırken, kategoriler aynı tema altında farklı sohbet kanalları açmak için kullanılmakta. Etkinlikler ise sunucu içindeki sesli sohbette veya sunucu dışında (başka bir sunucu veya yüz yüze) bir etkinliği oluşturmak ve sunucudaki kişilere duyurabilmek amacıyla kullanılıyor. Aynı zamanda sunucuyu kuran kişi diğer kullanıcılara sunucuda değişiklik yapabilme veya diğer kullanıcılar üzerinde yetki sahibi olmasına izin verebilmekte. Sunucularda bir diğer özellik ise uygulama dizinidir. Uygulama dizini bölümünden kullanıcılar sunucu içerisine Discord'a özel geliştirilmiş yapay zekâ bağlantılarını ekleyebiliyorlar. Yapay zekâ bağlantıları Discord içerisinde botlar olarak farklı amaçlar (müzik, oyun, yetkilendirme vb.) için hizmet ediyor.

Görsel 2: Discord uygulama dizini

farklı olarak Discord'da kurallar ve tasarım sunucuyu kuran kişinin yönetimine bırakılıyor. Platformun belirlediği temel ve değiştirilemez topluluk kuralları dışında; topluluktaki üyelerin konumları, görevleri, topluluğun bir araya gelme amacı ve daha birçok özellik sunucu sahibi tarafından belirlenebiliyor. Tasarım anlamında bu kadar özerk bir alan sunması açısından Discord sanal topluluk araştırmalarında diğer platformlardan daha ilgi çekici hâle geliyor.

DISCORD YANLIŞ BİLGİ YAYILIMINDA NEDEN ÖNEMLİ?

Discord yanlış bilginin dolaşımı ve yayılımını etkileme potansiyeli taşıyan bazı özellikler taşıyor. Bu konu ile ilgili yapılmış bir çalışmada Discord platformunun ideolojik içerik paylaşımı ve aşırılık yanlısı toplumsal hareketlere karşı elverişli bir platform olduğu tespit edilmiş (Gallagher, O'Connor, Vaux, Thomas vd. , 2021, s.4). Bu bulgu açısından Discord'un hangi özellikleri ile kullanıcılarına bu alanı açtığı ise ayrı bir araştırma konusu. Platform, kuralları itibari ile diğer platformlardan ayrılıyor. Platformun kendi belirlediği temel kurallar dışında platformda oluşturulan sunucu kuralları topluluğu oluşturan kişi veya moderatörler tarafından belirleniyor. Bu durum aynı zamanda kullanıcı açısından da özgür bir alan oluşturuyor. Bu özgür ve rahat ortam bilginin dolaşımı sürecinde yanlış bilgilerin kontrolsüzce yayılmasına yol açabiliyor.

Bir diğer özellik ise kullanıcıların profillerini anonim kullanıcı olarak açabiliyor olması. Platform içerisindeki kullanıcılar çoğunlukla takma ad veya kendilerine ait olmayan profil resimleri ile yer alıyor. Bu açıdan platformda kullanıcı profilinde kişisel bilgiler daha geri planda kalıyor. Kişisel bilgilerden ziyade kullanıcılar çevrimiçi toplulukların bir parçası olan uzman kişi, arkadaş canlısı, alaycı veya sessiz dolaşanlar vb. rollerle (Kim, 2000) kendilerine içinde buldukları sunuculara göre uyarlayabildikleri kimlikler yaratabiliyor (Baguley, 2019, s.13). Yanlış bilginin üretimi ve yayılmasında önemli bir yordayıcı olarak görülen anonim olma (Balakrishnan, Ng ve Rahim, 2021, s.4), Discord'u yanlış bilginin yayılmasında incelenmesi gereken bir alan hâline getiriyor.

Mesajlaşma Uygulamaları Üzerinden Gelişen Sanal Topluluklar ve Yanlış Bilginin Dolaşımındaki Risk Faktörleri

1. SOSYAL İLİŞKİLER

Gerçekleştirdiğimiz gözlem boyunca en çok göze çarpan özellik Politik Gündem sunucusundaki sosyal ilişkiler oldu. Topluluğa ilk girişte rol seçimi dikkat çekiyor çünkü her kullanıcı kendi ideolojik fikrine uygun olan rolleri seçerek sunucu profiline ekleyebiliyor. Sunucuda yer alan roller; siyasi görüş, dini roller ve cinsel yönelim olarak üç ana kategori şu şekilde yer alıyor:

SİYASİ GÖRÜŞ ROLLERİ

- 1.Siyasi eksen: Otoriter sağ, otoriter sol, özgürlükçü sağ, özgürlükçü sol, merkez.*
- 2.Ekonomik eksen: Serbest piyasa ekonomisi, sosyal piyasa ekonomisi, karma ekonomi, devletçi ekonomi.*
- 3.İdeoloji: Muhafazakârlık, sosyal demokrasi, Türk milliyetçiliği, ulusalcılık, komünizm, neoliberalizm, sosyal liberalizm, klasik liberalizm, liberteryenizm, sosyalizm, sol popülizm, sağ popülizm, üçüncü görüş, sivil milliyetçilik, Kürt milliyetçiliği, küreselcilik, izolasyanizm, pantürkizm, pro-Avrupacılık, Atlantikçilik, ideolojisi yok.*
- 4.Yan ideolojik görüşler: Kemalizm, İslamcılık, Erdoğanizm, Millî Görüş, militarizm, Özalizm, yeşilcilik, ilericilik, monarşizm, cumhuriyetçilik, Türk-İslam sentezi, otoriteryanizm, oligarşizm, teknokrat, meritokrat.*

CİNSEL YÖNELİM BİLGİLERİ

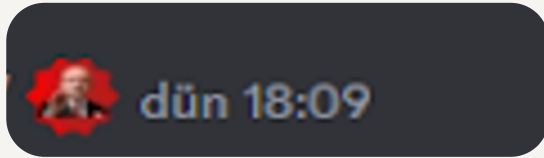
Heteroseksüellik, Aseksüellik, Homoseksüellik, Biseksüellik, Panseksüellik

DİNİ ROLLER

1.İslam, Hristiyanlık, Ateizm, Deizm, Musevilik, Agnostizm, Diğer dinlere mensubum.

2.Mezhep rolleri: Sünnilik, Şiilik, Katoliklik, Ortodoksluk, Protestanlık, Ortodoks Yahudilik, Reform Yahudiliği, Hanefilik, Şafilik, Maliklik, Hanbelilik, Kalvinizm, Anglikanizm, Maturidi.

Sunucuya girdikten sonra rol seçiminde kullanıcılar için herhangi bir zorunluluk bulunmuyor. Seçim dönemi için geçici olarak getirilen rollerden biri de kullanıcıların oy vereceği adaylar olmuş. Kullanıcılar profillerine oy vermeyi düşündükleri adayı ekleyerek isimlerinin yanında o adayın küçük sembolünü ekleyebilmişler. Böylece sohbetlerde kullanıcılar ve topluluk seçim döneminde kimin hangi adayı desteklediğini semboller ile görebilmiş.

**Görsel 3. Başkanlık seçimi
adayı rol sembolü**

Görsel 3'teki gibi diğer adayların ve bazı ideolojik rolleri seçen kişilerin profillerinin yanında o rolü aldığını ifade eden bir sembol bulunuyor. Roller toplulukta kullanıcıların birbirlerinin ideolojik, dini ve cinsiyet yönelimi hakkında önceden bilgi sahibi olması, çatışmalara ve kutuplaşmalara zemin hazırlaması gibi işlevler taşıyor. Sunucudaki üyelerden biri rollerin işlevini kendi açısından şu şekilde aktarıyor:

A: Bazı kişiler dışında (trol rol alanlar) roller sayesinde birisiyle tartışma yaparken ne düşündüğünü tahmin edebiliyorsun. Mesela dini bir tartışma yapacaksın birinde Müslüman diğerinde Ateist rolü var, kim neyi savunacağını anlayarak karmaşa yaşamadan tartışma olur.

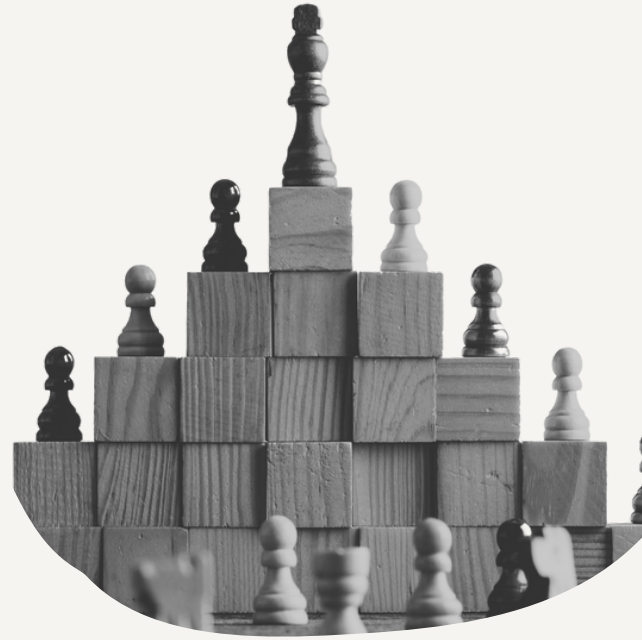
Roller sunucuda hem topluluk üyeleri hem de Politik Gündem sunucusunun temel özelliği açısından önem taşıyor. Rol seçiminin ardından sunucunun girişinde topluluğun bütün üyelerinin gördüğü alana yeni bir üyenin geldiğini haber veren bir karşılama mesajı geliyor. Mesaj, sunucu içerisinde görevlendirilmiş yapay zekâ botu tarafından otomatik olarak gönderiliyor. Sohbet bölümüne bakıldığında sunucu ana sayfasının sağ tarafında sunucuya özel olarak oluşturulmuş metin ve sohbet kanalları yer alıyor. Sol tarafta ise toplulukta yer alan bütün üyeler belirli başlıklar altında aşağıya doğru sıralanıyor. Bu sıralama dikkat çekiyor çünkü üyeler gruplar hâlinde sıralandırılmış şekilde gözüküyor. Örneğin; sunucu sahibi kendisine en üstte “majesty” ünvanı verirken kendisinden sonra moderatör olarak görevlendirilen ve sunucu içerisinde değişiklik yapma izni olan kullanıcılar ise onun bir altındaki sıralamada yer alıyor. Moderatör olarak görevlendirilmiş üyeler de kendi içerisinde yetkilerine ve konumlarına göre şu şekilde sınıflandırılıyor:

- 1.Admin: Sunucu kurucusundan sonra en yetkili kişiler.*
- 2.Leader staff: Adminden sonra en yetkili kişiler.*
- 3.Superior staff: Leader staff'ın bir alt rütbesi.*
- 4.Staff: Superior staff'ın bir alt rütbesi.*

Topluluğun en tepesinde bu grup yer alırken alt kademelerde ise toplulukta çok aktif olanlar sohbet bölümündeki aktif mesajlaşma sayılarına göre rütbelere hâlinde yer alıyor. Örneğin 25'in üzerinde yazısı bulunanlar “Altın 1” rütbesinde yer alırken 15'in üzerinde yazısı bulunanlara “Altın 2” rütbesi veriliyor ve bu üyeler diğer üyelerden daha üstlerde bulunuyor. Bu açıdan toplulukta herkes eşit konumlarda değil. Sunucuda kademesi olmayan kullanıcılar ise “topluluk” başlığı altında en alt sırada bulunuyor.

Sunucu içerisinde kimin moderatör olacağına ise sunucu içerisindeki üyeler karar veriyor. Gözlem sürecine denk gelen bir moderatör seçiminde öncelikle görevde olan üyeler arasında bir memnuniyet anketi yapıldı. Üyeler moderatörlerden aralarında en çok memnun kaldıkları kişiyi belirledi ve o kişi çalışmalarından dolayı tebrik edildi. Sonrasında ise üyelere kimi tercih ettikleri yine anket aracılığı ile soruldu. Bunun sonucunda ise yeni bir kadro belirlendi ve bu kadro göreve başladı.

En üst rütbedeki kişiler sunucuda sunucu sahibinden sonraki en yetkili kişiler olarak yer alıyor. Onların altında yer alan ekip ise sunucudaki teknik sorunlar ve şikâyetlerle ilgileniyor ve her hafta yapılan ekip toplantılarında bunları ekiple paylaşıyor. Seçim döneminde kimlerin moderatör ekibinde olacağı ile ilgili üyeler arasında çıkan bir tartışmada admin olarak görev alan bir üyenin şu sözü dikkat çekmişti: “Son karar hep kurucuya ait”. Sunucu içerisinde anketlerle bir seçim gerçekleştirilse de bu cümle topluluğun yönetiminde ve işleyişinde son sözü veren kişinin üyeler olmadığını da gösteriyor.

Topluluk içerisinde haberin dolaşımında ve görünür hâle gelmesinde yine sunucudaki sosyal ilişkiler ve iktidar ilişkileri etkili oluyor. Sunucu sahibi ve ekibi aktif topluluk tarafından güven inşa ettiği ve kısıtlı da olsa seçilerek geldiği için bir haberin paylaşımı veya sohbetlerde o kişilerin paylaşımları daha çok ön plana çıkıyor. Sunucuda sohbetlere aktif ve düzenli katılan kullanıcılar arasında da farklı bir dayanışma olduğu görülüyor. Bu dayanışma aynı zamanda bilginin sunucuya ulaşmasında ve yayılmasında da etkili oluyor. Çok kalabalık ve anlık mesajlaşmanın olduğu bu toplulukta mesajların arada kaynamadan bunlara dikkat çekilmesinde mesajların tekrarlı olarak iletilmesi ve iletinin altında bir tartışmanın başlatılması önem taşıyor. Örneğin seçim dönemi bir kriz hâlinde ortaya çıkan Ekrem İmamoğlu gizli toplantısı haberi henüz televizyonlarda yayınlanmadan önce sunucuda tartışılırken bu habere kimden ulaşıldığını bulmak için haberi sohbette paylaşan kişiye bu habere nereden ulaştığını sorduk. Haberi paylaşan bu kişi haberi getiren kişinin sunucudaki adminlerden biri olduğunu, ilk olarak onun haberi paylaştığını ve sonrasında herkesin bu konuyu konuşmaya başladığını söyledi. Bu örnek, toplulukta haberin veya bilginin görünür hâle gelmesinde iktidar ilişkileri içinde yüksek kademede bulunan, topluluğun güvenini kazanmış kişilerin etkili olduğunu gösteriyor.

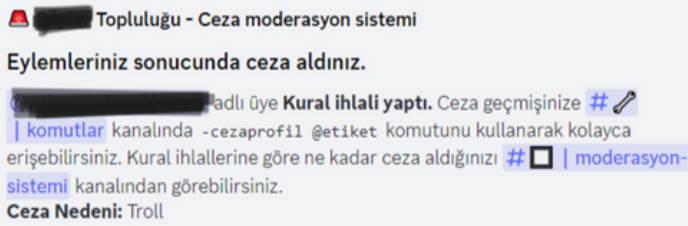
2. EŞİK BEKÇİLERİ

Sunucuda eşik bekçiliği görevinde yapay zekâ botu ve yönetim ekibi, yani moderatörler yer alıyor. EŞik bekçileri topluluk tarafından belirlenen kurallara uyulup uyulmadığını kontrol etme, düzeni sağlama ve sunucu sahibini bilgilendirme amacıyla topluluğu sürekli olarak gözlemliyor. Kurallar sunucu sahibi ve ekibi tarafından belirlense de olaylara göre istenildiği zaman güncellenebiliyor. Örneğin seçim döneminde geçici olarak topluluğa birtakım yeni kurallar geldi ancak sonrasında kaldırıldı. Kurallar topluluk için önemli bir yer tutuyor ve çok geniş bir kurallar listesi topluluğun ana sayfasında sağ tarafta bir başlıkta yer alıyor. Kurallar topluluk kuralları, yazılı sohbet, sesli sohbet, Discord'un genel topluluk kuralları ve ceza sistemi olmak üzere beş kategoriden oluşuyor. Sunucudaki düzeni temsil eden topluluk kurallarında ise Şu madde yer alıyor:

Kuralların uygulanabilirliği konusundaki Őikâyetlerin çözüme kavuşturulma yeri eylemler değildir. Sunucuda bulunan yetkilileri ve kuralları itibarsızlaŐtırmaya çalıŐmak, kurallar ve yetkililere karşı itaatsizlik baŐlatmak yasaktır.

Kurallara ek olarak toplulukta uyulması gereken kurallar ve uyulmadığında uygulanan yaptırımlarla ilgili sunucuda ayrı bir başlık bulunuyor. Cezalar ise kurallara göre yazılı sohbet engeli veya sunucudan uzaklaştırma gibi farklılıklar gösteriyor. Kural ihlalini üyelerin yönetime bildirebilmesi için “destek çağrısı” adıyla bot sistemi ile çalışan bir bölüm bulunuyor. Bu bölüme üyeler ihlal yaptığını düşündüğü veya tespit ettiği kullanıcıyı yapay zekâya bildiriyor. Bir diğer seçenekte üyeler yönetime özel mesaj yoluyla ihbarda bulunabiliyor. Cezalandırılan kullanıcılar ise “verilen cezalar” adı verilen ayrı bir sayfada aldıkları cezayı ve neden aldıklarını Görsel 4’teki gibi yapay zekâ botu aracılığı ile görebiliyor.

Görsel 4. Ceza moderasyon sistemi

Eşik bekçileri topluluk içerisinde bu açıdan üç farklı sistemden oluşuyor. Bu sistemler ise şu şekilde:

1. Topluluğun düzenini sürdürmede kendini sorumlu hisseden üyeler
2. Toplulukta görev alan yapay zekâ botu
3. Topluluktaki moderatör ekibi

Topluluğun düzeninin devam etmesi için kuralları ve bilgi akışını gönüllü şekilde takip eden üyeler bulunuyor. Bu tarz durumlarda üye yönetimi kural ihlali ile ilgili özel mesaj veya yapay zekâ aracılığı ile bilgilendiriyor. Yönetim ise çok büyük ihlallerde toplantı ile karar verirken; belirlenmiş kuralların ihlalinde yine yapay zekâ aracılığı ile yaptırımlar uyguluyor. Topluluğun en alt statüsünde yer alan kullanıcılar kimi zaman kural ihlali ve üyeye verilen cezalar konusunda anlaşmazlıklar yaşıyor. Böyle bir duruma örnek olarak sunucu içerisinde sohbetlere aktif dahil olan ve üyeler tarafından sevilen bir kişinin kural ihlali ile ilgili bir tartışma yaşandı. Üye kendisinin kural ihlali yapmadığını savunurken topluluk içerisindeki diğer üyeler de bu kişinin haksızlığa uğradığını düşündüğünü belirtti. Bu kriz ortamında sunucu sahibi ise şöyle bir açıklamada bulundu:

Dün akşam yapılan adminler kurulu toplantısında uygunsuz davranışlarından ötürü kalıcı olarak men edildin. Karar oybirliğiyle alındı.

Bu açıklamanın ardından ceza alan kişi “Uygunsuz davranış nedir tam olarak?” şeklinde bir soru yöneltti. Bu noktada uygunsuz davranışın ne olduğunu belirleyen ve bu çerçevede bir ceza yaptırımını uygulayan sunucuyu kuran kişi ve topluluğun üst kademesindeki yönetim oldu. Sunucu sahibi ve yönetim bir araya gelerek üyenin alacağı ceza ile ilgili son kararı verdi. Bazı durumlarda sunucu sahibi kendi yetkisini kullanarak hoşuna gitmeyen veya kendisi ile aynı görüşte olmayan kişileri sunucudan uzaklaştırabiliyor. Buna bir örnek olarak seçimden birkaç gün öncesinde kadın bir üye ve sunucu sahibi arasında siyasi ideolojiler üzerine çıkan bir tartışmayı gözlemledik. Tartışmanın sonlarına doğru sunucu sahibi üyenin trol olduğunu sohbette belirterek sunucudan uzaklaştırma cezası verdi.

Seçim döneminde trol kullanıcıların artması ile birlikte sunucuda kimin trol kullanıcı kimin gerçekten fikirlerini ifade ettiği karışıyor ancak yine de bütün bu örnekler üzerinden sunucudaki yönetim, kontrol ve işleyiş sunucu sahibi ekseninde şekilleniyor ve diğer üyeler buna uyum gösteriyor. Eşik bekçileri ise topluluktaki düzeni sağlarken son söz sunucu sahibinde oluyor.

Bilginin dolaşımı sürecinde topluluktaki eşik bekçileri tetikte bekliyor çünkü yanlış bir bilgi veya içeriği takip etme konusunda görev bilinciyle hareket ediyorlar. Bu da bilginin sunucuya ulaştırılmasında bilgiyi ileten kaynaktan sonra bir filtreye maruz bırakılmasına neden oluyor. Topluluk içerisinde sınıflandırmanın en altında yer alan ancak topluluğa karşı sahiplenme duygusunu daha fazla deneyimleyen kullanıcılar ise topluluk kurallarını takip etme görevi olmamasına rağmen bu görevi kendiliğinden üstlenerek bilginin dolaşımını takip etme sürecine dahil olmuş oluyor. Eşik bekçilerinin görev tanımı ve görevi uygulama sürecinde kurallar sunucu sahibi tarafından belirlendiği için örneklerde de aktarıldığı gibi objektif bir filtreleme yapılamadığı durumlar oluyor.

3. ÇATIŞMALAR

Çatışmalar topluluğu politik yanlış bilgide hem olumlu hem de olumsuz yönde besliyor. Topluluk üyeleri kendileri ile aynı politik görüşte olmayan üyelerin gündeme getirdiği bilgileri daha sık sorgulayıp filtreden geçirirken; kendileri ile benzer görüşteki üyelerin ilettiği bilgileri daha hızlı kabul edebiliyor. Çatışmalar sadece politik görüşler üzerinden olmuyor. Toplumsal cinsiyet konuları da sunucuda sıklıkla tartışılıyor ve kutuplaşma yaratıyor. Moderatörler ekibinde yer alan bir kadın ve bir erkek üyenin tartışması bir örnek olarak dikkat çekici:

E: Benim mücadelem kadınların günümüzde ötekileştirilmesine engel olma ve kadının her yönden toplumda olmasına yönelik bir mücadeledir şüphesiz en doğrusu da budur. Kadınların hakları için mücadele edilmeli ama siz işi bambaşka bir düzeye çıkarıyorsunuz.

K: Kadını yüceltmiyorum. Yüzyıllardır yüceltilmiş olan erkeğin elindekileri almanın doğru yol olduğunu söylüyorum. Bu elinden alınan hakları kadınlara vererek kadınları yüceltmiyor. İki cinsiyeti de eşitlemek gerektiğini söylüyorum? Zenginden alıp fakire vermediğin sürece eşitlenemezler.

E: Kadın da erkek de kendi özellikleriyle eşsizdir kadınların haklarını savunmaktan daha normal bir şey yok benim bu cümlelerim kadını yüceltmeye çalışanlara.

K: Erkeği bulunduğu konumdan aşağı çekmeye çalışan kadınlara "sen feminazisin" diyemezsin.

E: Maskülen ve feminazi zihniyetinde olanlar cinsiyet faşistidir benim gayem kadınların haklarını düzgün bir perspektiften savunmak üzerine.

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri üzerinden şekillenen çatışmaları ve fikir ayrılıkları toplulukta sıklıkla görülüyor. Topluluk üyeleri içerisinde kadın üye sayısının erkeklere göre daha az olduğunu gözlemledik ancak yine de her dönem moderatörler içerisinde kadın üyeler de bulunuyor. Bir başka örnek olayda ise sunucuda cinsellikle ilgili yorumlar yapılmış ve yönetim ekibinden biri topluluğu bu konuda uyardı. Yaptığı uyarı sonrasında kadın üyelerden biri yönetimdeki üyeye destek verirken bir erkek üye uyarıya karşı çıkıyor. Ona katılan başka bir üye de destek vererek “kızları banlayalım” şeklinde bir yanıt yazıyor. Bu tür toplumsal cinsiyet çatışmalarında kadın üyeler ve yönetimdeki kadın üyeler çoğunlukla tepkisini gösteriyor. Başka bir gözlemde ise yine kadın üyelerden biri erkek bir üyenin kendisine küfür edip sildiğini ve bundan şikâyetçi olduğunu sunucu sahibini sohbette etiketleyerek ifade etti. Yönetim ekibinde yer alan kadın başka bir üye de hemen konuya müdahil oldu.

Bir diğer çatışma topluluğun ifade özgürlüğünü vurgulaması ancak bunu tam olarak uygulamıyor olmasında yatıyor. Örneğin sunucu sahibinin kendisi ile anlaşamayan veya kendisi ile ilgili fikir belirten üyelerine karşı tavrı çok sert oluyor. Gözlemlenen bir tartışmada sunucuya gelen bir üye kendi sunucusu ve bu sunucuyu bir araya getirme amacıyla partnerlik teklifinde bulundu ve sunucu sahibinden oldukça sert bir yanıt aldı. Aralarında geçen diyalog şu şekildeydi:

Sunucu sahibi: Partner bulacak defolsun buradan, istemiyoruz üyelerini de, kepezeliğe bak.

Üye: Sabahtan beri sohbette yalan yanlış bilgi sallıyorsun, boş yapma.

Tartışmayı gören, hatta sunucu sahibine karşı açıkça fikir ifade ettiğini gören diğer üyeler bir anda sohbet katılmaya başladı. Moderatör ekibinden olan üyelerden biri ise “çerezimi çıkarttım” şeklinde olayın heyecan vericiliğini ifade etti.

Topluluğun otorite olarak kabul ettiği birine karşı yapılan bu hamlede otorite olan sunucu sahibi ise üyeler ondan bir yanıt beklerken kendisine karşı geldiğini düşündüğü üyeye susturulma cezası verdi. Susturulma cezasında üye mesajları okuyabilirken kendisi herhangi bir mesaj yazamıyor. Bunu fark eden üyelerden birisi şaşırtıcı şekilde “neden ban yemedi?” şeklinde tepki göstererek verilen cezayı az bulduğunu ifade etmiş oldu. Yönetim ekibindeki başka bir üye ise “Ben bu cezayı Ali’ye verseydim ortalık ayağa kalkardı...” yazdı. Üyenin örnek verdiği Ali topluluk tarafından sevilen ancak herhangi bir rütbesi bulunmayan bir üye. Bu anlamda yönetim ekibindeki üyenin bu sitemi aslında topluluğun düzenindeki bazı yanlışlıkları ve içsel çatışmaları da ortaya koyuyor. Eşitlik, fikir özgürlüğü gibi konulara karşı hassas olan sunucudaki toplumsal düzen tam olarak vadedilene yansıtılmıyor.

Haberin kaynağında ise yine çatışmalar devreye giriyor ve kaynağın güvenilirliğine dair algı politik görüşlere göre değişiyor. Bu anlamda toplulukta bilginin doğruluğu çatışmalar aracılığı ile daha detaylı kontrol edilirken çatışmalar kimi zaman yanlış bilginin gündeme gelmesine neden olabiliyor. Topluluk sadece farklı zıt görüşlerde bireylerden oluşmuyor. Roller aracılığı ile herkes bir diğer kişinin politik görüşü, cinsiyet yönelimi ve dini görüşleri hakkında önceden bilgi sahibi olabiliyor. Roller olmayan grup ise kendi içerisinde ikiye ayrılıyor. Rol almayan kullanıcılardan bir grup sohbet içerisindeki söylemleri ile ideolojilerini aktarıyor. Bu grubun dışında kalanlar ise tarafsız ve apolitik bir çizgide topluluk üyeleri içerisinde yer alıyor. Bu grup açısından yanlış bilginin kaynağında yine önemli olan kaynağın tarafsızlığı oluyor. Yapılan görüşmelerde rol almamış üyelerden biri haberin doğruluğu açısından takip ettiği haber kanalını neden güvenilir bulduğunu, “çünkü tarafsız” diyerek ifade ediyor.

4. ANONİMLİK VE TROL KÜLTÜRÜ

Anonimlik sunucuda çok belirgin bir özellik olarak karşımıza çıkıyor. Topluluk üyeleri birbirlerinin günlük yaşamları hakkında çok az bilgiye sahipken görüşleri hakkında roller ve sohbetler aracılığı ile çok derin bilgi sahibi olabiliyor. Gerçek ve sanal ayrımının bu anlamda topluluk açısından farklı noktaları görülüyor. Toplulukta dikkat çeken konu, insanların gerçek dünyada birbirlerini çok uzun sürede tanıyarak öğrendikleri ideolojilerin bu toplulukta rollerle çok hızlı bir şekilde öğreniliyor olması. Bir araya gelme amaçları ve topluluğun işlevleri düşünüldüğünde topluluğu ayakta tutan şey ideolojik tartışmalar ve çatışmalar oluyor. Üyelerin profillerine baktığımızda çoğunluğunun profil resminin ünlü bir oyuncu, siyasetçi, futbolcu vb. çeşitli aktörler olduğunu, adların ise yine çeşitli aktörlerden üretilmiş farklı takma adlar olduğunu gözlemledik.

Discord platformu genel olarak kişisel bilgileri kullanma ve bunları başkaları ile paylaşma üzerine kurulu bir platform değil. Diğer platformlardan ayrılan bu özelliği aslında oyunculara veya anonim bir şekilde sosyal medya kullanmayı tercih eden kullanıcılara açık bir alan sunuyor. Kullanıcılar platformda görünür olmak veya topluluklarla bir araya gelmek için kişisel bilgilerini başkaları ile paylaşma gerekliliği duymuyor. Örneğin seçim dönemi saha notları alırken üyelerde özellikle Kemal Kılıçdaroğlu, Besim Tibuk, Muhsin Yazıcıoğlu ve Meral Akşener takma adlarını gözlemledik. Kullanıcıların anonim olması olumsuz davranışlar, sahte haber paylaşımı gibi durumlarda teşvik edici bir özellik olarak görülse de (Balakrishnan ve Rahim, 2021, S.4) kullanıcıların anonim olma konusunda ve diğer kişilerin anonimliği hakkında bilinçli olduklarını ve bu doğrultuda hareket ettiğini gördük. Topluluk ve üyeler anonim olmayı tuhaf ve anormal karşılamadığı için anonim olmak topluluğun bir parçası olarak görülüyor. Topluluk bulunduğu platform dolayısı ile anonim olma kültürüne hakimken aynı zamanda trolleme sorununa karşı da tetikte bulunuyor.

Trol kültürü anonim olmaktan çok daha farklı bir boyutu temsil ediyor. Trol kullanıcılar genellikle birçok platformda kendi kimliklerini gizleyerek karşısındaki topluluğu veya kişileri kışkırtma, ortamı germe veya ilgi çekme amacıyla bulunan kişiler olarak tanımlanıyor (Binns, 2012). Bu tür kullanıcılara özellikle Discord platformunda çok sık rastlanıyor çünkü trolleme oyun kültürünün de parçası. Toplulukta bazı kullanıcılar sohbet bölümünde sadece karşısındaki grubu veya kişiyi kışkırtma amacıyla ırkçı, cinsiyetçi söylemlerde bulunabiliyor. Üyelerden biri toplulukta bulunan trol kullanıcıları şu şekilde betimliyor:

B: Aldığı rollerin birbiriyle çelişmesi. Örneğin hem otoriter sağ hem de otoriter sol rolünü almışsa trol roldür mesela.

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turundan hemen önce, 21 Mayıs 2023 tarihinde yapılan gözlemede kullanıcıların seçim gerginliğini dağıtma ve şakalaşma amacıyla da trol haber içerikleri ürettiklerini gözlemledik. Bir akım hâlinde başlayan bu bilgi akışında aşağıdaki gibi mesaj içerikleri farklı üyeler tarafından paylaşıldı.

C: Son Dakika: Kılıçdaroğlu ile görüşen Ümit Özdağ ideoloji travması geçirdi.

D: Son Dakika: A Haber ajansı yanlış haber yaptığı gerekçesiyle kapatıldı.

E: Son Dakika: Kılıçdaroğlu evinde canlı bulundu, sevenleri göz yaşlarına hakim olamadı.

F: Son Dakika !!! Kemal Kılıçdaroğlu: İkinci turda Sayın

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleme kararı aldık. [AA]

G: Son Dakika: Mhp altılı masaya katıldı.

Toplulukta trol kullanıcı olmanın önemli bir göstergesi roller ve söylemler oluyor. Sohbet bölümüne kışkırtıcı mesajlar gönderen kullanıcıların veya birbirine karşıt rolleri alan kişilerin trol olduğuna karar veriliyor. Bir kullanıcının trol olup olmadığını tam olarak anlamak ise bir noktada zorlaşabilmekte çünkü yapılan bir çalışmada trollerin özelliklerinden biri anonim olma olarak belirlenmiş (Shin, 2008). Discord'da bütün kullanıcıların ya da büyük bir çoğunluğun anonim olduğu düşünüldüğünde kimin trol olup kimin olmadığını tespit edebilmek zorlaşabiliyor. Bu durumdan dolayı kullanıcılar iletişim kurarken diğer kullanıcıların trol olup olmadığı ile ilgili sürekli bir şüphe içerisinde bulunuyor.

5. PRATİKLER

Politik Gündem sunucusundaki topluluğun medya kullanım pratikleri ve yanlış bilgi ile ilgili görüşleri gözlem sürecinde önemli bir yer tuttu. Topluluğun gündelik pratiklerine baktığımızda sunucuda çoğunlukla ideolojik tartışmalarda bulunsalar da bazı noktalarda oyuncu kimliklerinin de yansıdığını gördük. Örneğin diyaloglar kurarken üyelerin çoğunluğunun “npc” gibi oyun terimlerini farklı siyasi içerikli söylemlerle beraber kullandığını gözlemledik. Oyunlarda sabit duran karakter olarak tanımlanan npc (Non-player character) şu ifade ile karşımıza çıktı:

H: Aday belirlemesi lazım da kimsenin umurunda olmaz. Npc gibi kalırlar ortada.

Bu kelimenin sunucuda politik anlamda neyi ifade ettiğini bulabilme amacıyla yapılan geriye dönük gözlemlerde; üyelerin genel olarak Türkiye’de hareketsiz, eyleme geçmeyen veya harekete geçme gücü olduğunu düşünmedikleri kesimi “npc” olarak nitelendirdiğini bulduk. Başka bir oyun terimi olan ve iyi oyun anlamına gelen “gg (good game)” kelimesini ise üyelerin kötü durumda olduğunu düşündükleri bir konunun kesin olarak bittiğini ifade etmek için kullandıklarını gördük.

I: benim düşüncem Nato’dan çıkarsak gg. Rusya bile savaş açabilir.

Örneğin yukarıdaki üye Türkiye'nin NATO'dan çıkma ihtimalinde olabilecek kötü senaryoyu gg terimi ile aktarıyor. Topluluğun kendi içerisinde oluşturduğu bu iletişim dili herkes tarafından kolaylıkla anlaşılıyor çünkü çoğu üye aynı zamanda oyuncu kimliği ile de platformda başka sunucularda yer alıyor. Toplulukta yanlış bilgi paylaşımına karşı geliştirilen pratiklere kullanıcıların gözünden bakıldığında ise yapılan görüşmelerde ilginç sonuçlara ulaştık. Kullanıcıların her biri yanlış bilgiyi farklı bir biçimde tanımlıyor ama yanlış bilgiyi farklı şekillerde yorumlasalar da yanlış bilgiye dayanıklılık konusunda benzer pratiklere sahipler. Yapılan görüşmelerde bir kullanıcının yanlış bilgiyi teyit etme amacıyla uyguladığı yöntem şu şekilde:

İ: Önce zıt görüşleri okudum. Sonra kendime bir sentez oluşturdum, olay üstünden zaman geçtikçe daha çok görüşü okudum ve sentezi geliştirdim. Çoğunluktan kendi sentezimi oluşturdum ve genelde bana fayda sağlıyor. Mesela siyasi haber İmamoğlu tatile gitti olsun, Ak partili yatıyor adam der Chp'li adam diğer illeri ziyaret etti der. Sentezlersen hem iş hem tatil yaptı dersin. Sonra başka dünya görüşlerini okursun. Önce en çok sözü çıkanlara maruz kalacağın için en çok sözü çıkan iki zıt arasında sentez kurarsın sonra bunu geliştirirsin.

Bir kaynağın güvenilirliğini belirleyen temel faktör ise kullanıcıların gözünden tarafsızlık oluyor. Yapılan başka bir görüşmede kullanıcılardan biri kaynağı güvenilir bulma nedenini şu şekilde özetliyor:

K: Kaynaklardan haber yapıyor, güvenilir kaynaklardan, diğerleri belli bir tarafı desteklediği için güvenilir değil.

Toplulukta gözlemlenen yanlış bilgi karşısında dayanıklılığa karşı temel pratiklerden biri linkler üzerinden kaynağa ulaşmak oluyor. Örneğin seçim dönemi kriz durumlarında veya herhangi bir haber sunucuya ulaştığında topluluk üyelerinin çoğunlukla ilk verdiği tepki, haberi ileten kişiden haberin ana kaynağına ulaştıracak linki istemek oluyor. Linke ulaştıktan sonra haberin doğru olup olmadığına karar veriliyor. Seçimin ikinci tur döneminde 18 Mayıs 2023 tarihinde Sinan Oğan'ın hangi ittifak içerisinde yer alacağını açıklamasını bekleyen iki üye kendi aralarında tartışırken aralarındaki diyaloga araştırmacı Berru Perdahcı şu şekilde dahil oldu:

L: Sinan Oğan ve Kemal Kılıçdaroğlu altılı masanın meşhur masasının beraber fotoğraf çektirmişler.

M: Sence ne anlama geliyor?

L: Böyle bir şeyi 19 Mayıs'a sakladıklarını.

M: Haklısın peki ne zaman desteği açıklar?

L: Yarın kesin bilgi, yarın açıklayacak.

M: Delilin nedir?

Berru: Ece Üner tweet attı birkaç yerde daha var o haber.

M: Linkini atabilirsin.

Berru: Tweet linki

https://twitter.com/eceuner12/status/1658801814110609408?s=46&t=UCFQzfvAxWvXw94QQ1Xt_A.

M.: Sağ ol.

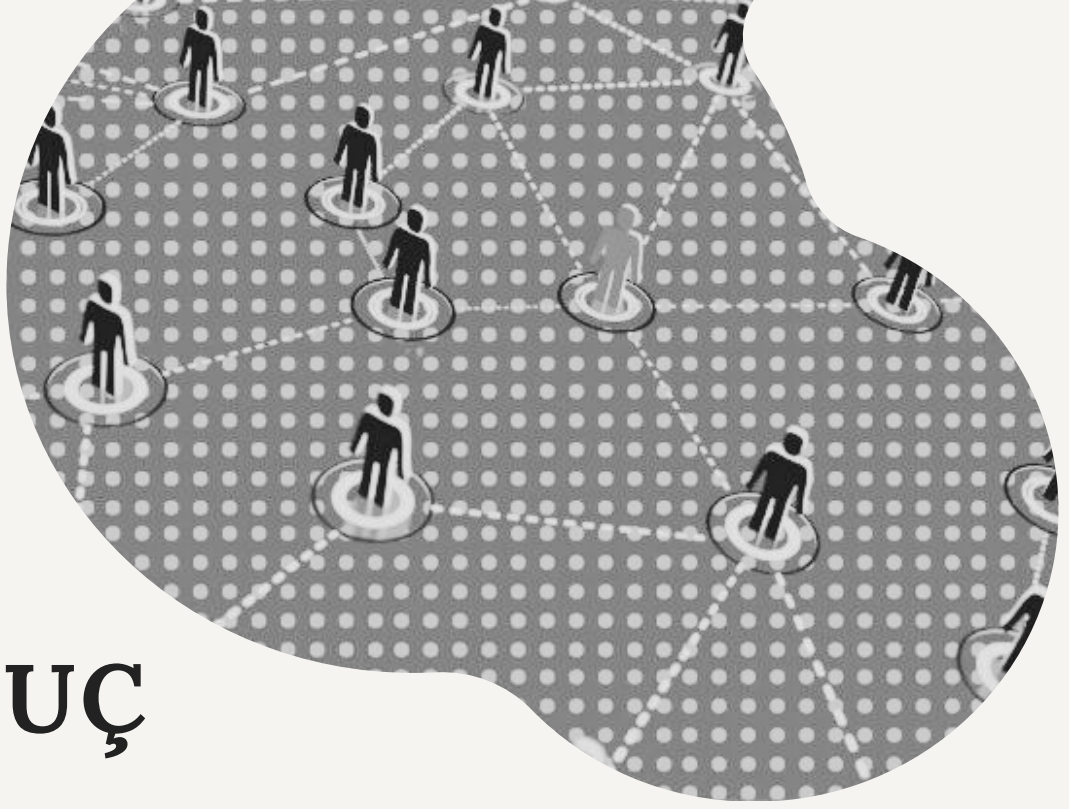
Bu diyalog sonrasında topluluğun haber kaynağı olarak isimlerden çok sosyal medyada oluşturulan linkleri kaynak olarak gördüğünü gözlemledik. Buna benzer bir başka diyalogda üyelerden biri televizyonda izlediği tartışma programına konuk olan Yavuz Ağırlioğlu'nun söylediği bir sözün haber başlığı şeklinde sohbette paylaştı. Sonrasında başka bir üye paylaşımı yapan kişiye "Kaynak?" şeklinde bir soru yöneltti ve haberi paylaşan kişi "CNN Türk'te konuşuyor şu an canlı" ifadesi ile yanıtladı. Bütün bu çerçevede topluluktaki üyelerin siyasi yanlış bilgi konusunda temkinli ve bilinçli hareket ettiğini gözlemledik.

Üyeler sunucu sohbetinde bir siyasi haberi paylaşırken, birbirine haberi iletirken veya bilginin doğruluğunu kanıtlama amacıyla hiperlinklere başvuruyor. Toplulukta Discord üzerinden Twitter, Instagram veya haber kanalları linklerini iletme; bir haberi sözlü olarak ifade etmekten daha kanıtlayıcı ve önemli görülüyor. Haberin kaynağına dair güvenilirlik ise topluluktaki kişilerin görüşlerine göre değişebiliyor. Seçim döneminde aynı zamanda geçici olarak belirlenen topluluk kurallarındaki iki madde yanlış bilginin dolaşımını önlemek ve direniş açısından dikkat çekiyor:

1. Twitter ve Dedikodu Haberciliği: Güvenilirliği düşük haberler paylaşırken bunu belirtin. Kulis haberciliği yaparken kaynağınızın bu konuda güvenilirliğinden emin olun. Tartışmalı, şüpheli, kanıtlanmamış haberleri paylaşarak dezenformasyon yapmayın. Yapıyorsanız bu durumun şaka olduğunu belirtin ki üyeler inanmasın.

2. Seçim Manipülasyonu: Seçimle ilgili bilerek ve/veya "fark etmeden" yanlış anlaşılmaya müsait gönderi paylaşanlar cezalandırılır.

Seçim döneminde kısa süreli de olsa belirlenen bu maddeler o dönemde kriz anlarında yanlış bilgiyi önlemek açısından toplulukta yapılan dikkat çekici bir hamle olarak görülüyor. Toplulukta gözlemlediğimiz bir diğer pratik: anketler. Üyeler genel ve yerel seçimler için sürekli olarak kendi tahmin anketlerini hazırlıyor ve bunu sunucuda paylaşıyor. Aynı zamanda yönetim de üyelerine Google Forms ile hazırlanan anketler iletiyor. Örneğin; siyasi partiler tercihi anketinde üyelere hangi partiyi tercih ettikleri sorulurken, cumhurbaşkanı adayları tercih anketinde üyeler bütün parti başkanı adaylarından hangilerini tercih ettiğini ankette belirtiyor. Belirli aralıklarla yapılan bu anketlerde yönetim sunucudaki genel görüş hakkında da bilgi sahibi olmuş oluyor. Kısa süreliğine açılan anketlerin sonuçları duyurular bölümünde bütün üyelerle paylaşılıyor. Topluluğun pratikleri bütün bu çerçevede oyuncu kimliklerinin politik söyleme yansıması ve yanlış bilgiye karşı pratikler olmak üzere iki farklı açıdan oluşuyor.

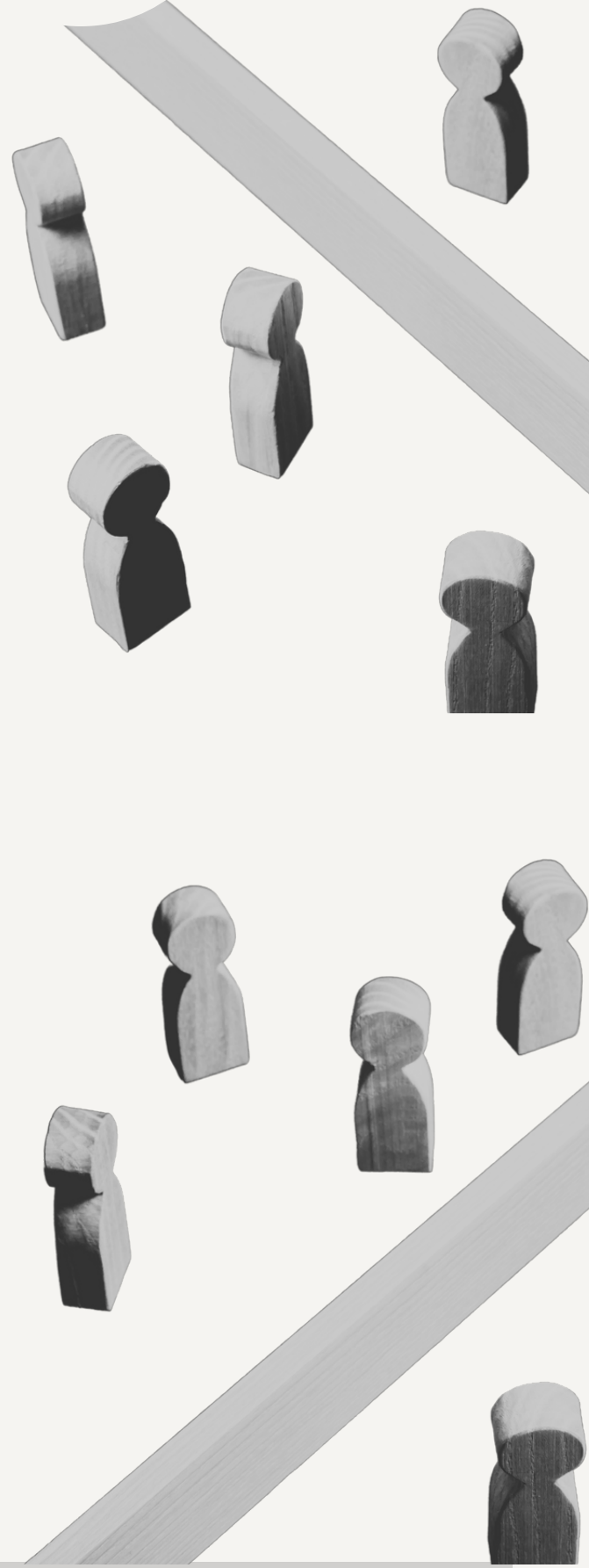
SONUÇ

Bu raporda ağ toplumunda siyasi yanlış bilgi sorununa mesajlaşma uygulamalarında bir araya gelen sanal topluluklar açısından baktık. Öncelikle sosyal medyada yanlış siyasi bilgi sorununa, sonrasında ise mesajlaşma uygulamaları üzerinden bir araya gelen sanal topluluklardan söz ettik. Bu çerçeveden yola çıkarak çevrimiçi bir topluluğun gündelik pratiklerini, medya kullanımını, sosyal ilişkileri siyasi yanlış bilgi sorunu odağıyla gözlemleyerek yanlış bilginin yayılmasında etkili olabilecek risk faktörlerine dikkat çekmeyi amaçladık. Bu amaç doğrultusunda dijital etnografi yöntemi ile siyasi yanlış bilginin dolaşımını dijital bir topluluğun gözünden topluluğun gündelik pratikleri çerçevesinde gözlemledik. Etnografik gözlem için sağlamlığı itibariyle yanlış bilgi sorununa zemin hazırladığını düşündüğümüz Discord platformunu tercih ettik.

Discord'da siyasi içerikli tartışma, haberleşme amacıyla bir araya gelen bir topluluktaki haber dolaşımı, ideolojiler, sosyal ilişkiler, yanlış habere karşı tutum ve davranışlar, iktidar ilişkileri ve çatışmaları odağımıza alarak Mayıs 2023-17 Eylül 2023 tarihleri arasında beş aylık bir zaman diliminde gözlemledik. Kullanıcılar açısından yanlış bilgi sorununa değinebilmek için topluluk içerisinde yer alan dört farklı kullanıcı ile yanlış bilgi ve güvenilir kaynaklar konusunda ilgili derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdik. Gözlemlerimizi sosyal ilişkiler, eşik bekçileri, çatışmalar, anonimlik ve trol kültürü ve pratikler olmak üzere beş alt başlıkta aktardık.

Sosyal ilişkiler ile ilgili gözlemlerimiz sonucunda topluluk içerisindeki ilişkilerin boyutu ve yapısının, bilginin dolaşımı sürecinde etkili olduğu sonucuna ulaştık. Aynı zamanda toplulukta haberin görünür hâle gelmesi ve yayılmasında topluluk içerisindeki üyelerin konumlarının yüksek olup olmaması ile ilişkisi olduğunu gördük. Topluluktaki eşik bekçilerinin üyeler, üyeler arasından seçilen yönetim ekibi ve sunucuya bağlı olan yapay zekâ botlarından oluştuğunu gördük. Eşik bekçiliğinde topluluğun ve yönetimin anlaşmazlıklarına ve objektif olamama sorununa değinerek bu durumun bilginin veya haberin filtreleme sürecindeki etkisinden bahsettik. Topluluktaki bir diğer unsur olan çatışmalarda toplulukta gözlemlediğimiz ideolojik ve toplumsal cinsiyet çatışmalarına yer verdik. Bu çatışmaların siyasi yanlış bilginin yayılmasında ve haberin kaynağının güvenilirliğinde politik görüş çatışmalarının etkili olduğunu bulduk. İkili çatışmalar ve kutuplaşmalarda bilgiyi ileten üyenin içinde bulunduğu ideolojik eksenin tam tersinde yer alan üyenin bilgiyi daha sık teyit ve kontrol ettiğini gözlemledik.

Topluluğun çoğunluğunun anonim profilden oluşması ile birlikte anonim olma konusunun normal karşılandığını ve topluluğun bu konuda tecrübeli olduğunu gördük. Trol kültürü açısından ise topluluğun trol kültürünün bir parçası olduğunu ve buna bağlı olarak trolleme ve trol haberciliği, profiller gibi konularda bilinçli ve uzmanlaşmış olduklarını gözlemledik. Ancak platformun özelliği itibariyle anonim olan topluluğun trolleme ve yanlış bilgi konusunda sürekli bir şüphe ve kontrol etme dürtüsüyle hareket ettiğini bulduk. Siyasi yanlış bilgiye karşı pratikler ve üyelerin güvenilir kaynakla ilgili tutumlarına baktığımızda ise üyelerin medya kullanımında sıklıkla linklere başvurduğunu veya haber linki talep ettiğini gördük. Seçim dönemini de içine alan gözlemlerimizde aynı zamanda yanlış bilginin üretilmesini ve yayılmasını önlemek amacıyla topluluğun yönetiminin çeşitli kurallar getirdiğini gördük.

Yanlış siyasi bilgiyi, bilginin dolaşımı, yayılması ve görünür hâle gelmesi sürecini seçim döneminin yarattığı kriz ortamını da içine alan beş aylık bir zaman diliminde gözlemledik. Elde ettiğimiz sonuçlar çerçevesinde siyasi yanlış bilgi sorununun görünmeyenlere ve içinde bulunduğu toplumsal yapının içerisinde hangi şekillerde karşımıza çıktığına dikkat çektik. Her platformun ve bunların içerisinde barındırdığı sanal toplulukların kendine özgü farklılıkları düşünüldüğünde bu rapor tek bir topluluğun içerisinde yaşananları ve yanlış bilginin dolaşımını göz önüne getiriyor.

REFERANSLAR

Baguley, J. (2019). Gates and channels: An ANT-oriented approach to understanding fan community behaviour and identity on a Discord chat server. [Undergraduate thesis, University of Sydney]. <https://hdl.handle.net/2123/21878>

Balakrishnan, V., Ng, K. S., & Rahim, H. A. (2021). To share or not to share - The underlying motives of sharing fake news amidst the COVID-19 pandemic in Malaysia. *Technology in Society*, 66, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101676>

Bavel V., Harris, E.A., Pärnamets, P., Rathje, S., Doell, K. C., & Tucker, J. A. (2021). Political psychology in the digital (mis)information age: A model of news belief and sharing. *Social Issues and Policy Review*, 15(1), 84-113. <https://doi.org/10.1111/sipr.12077>.

Binns, A. (2012). DON'T FEED THE TROLLS! Managing troublemakers in magazines' online communities. *Journalism Practice*, 6, 547-562. <http://dx.doi.org/10.1080/17512786.2011.648988>.

Castells, M. (2004). Informationalism, networks, and the network society: a theoretical blueprint. In M. Castells (Ed.), *The network society: A cross-cultural perspective*, (pp. 3-45). Gloucestershire: Edward Elgar Publishing.

Discord (t.y). *Uygulama dizini*. [Ekran Görüntüsü]. Erişim tarihi: 20.10.2023

Gallagher, A., O'Connor, C., Vaux, P., Thomas, E., & Davey, J. (2021). The Extreme Right on Discord. Institute for Strategic Dialogue.

Jiang, J. A., Kiene, C., Middler, S., Brubaker, J. R., & Fiesler, C. (2019). Moderation challenges in voice-based online communities on discord. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 55, 1-23.

Khan, I. (2021). Twitch Is Having a Political Renaissance. [Blog yazısı]. Erişim tarihi: 10.09.2023 <https://www.wired.com/story/politicians-twitch-voters-georgia-election/>.

Kim, A. J. (2000). *Community building on the Web: Secret strategies for successful online communities*. Berkeley, CA: Peachpit Press.

Koçer, S., & Bozdağ, Ç. (2020). News-Sharing Repertoires on Social Media in the Context of Networked Authoritarianism: The Case of Turkey. *International Journal of Communication*, 14(0), 19.

D. Maloney-Krichmar, C. Abras and J. Preece, "Revitalizing an online community," IEEE 2002 International Symposium on Technology and Society (ISTAS'02). Social Implications of Information and Communication Technology. Proceedings (Cat. No.02CH37293), Raleigh, NC, USA, 2002, pp. 13-19, doi: 10.1109/ISTAS.2002.1013790.

Nielsen R. K. & Graves L. (2017). "News you don't believe": Audience perspectives on fake news. [Fact sheet]. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/news-you-dont-believe-audience-perspectives-fake-news>.

Özcan, Z. & Savaş, S. (2021). Sanal topluluk platformu olarak Discord. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi* , (7) , 120-132.

Preece, J., Maloney-Krichmar, D. and Abras, C. (2003) History of Online Communities In Karen Christensen & David Levinson (Eds.), *Encyclopedia of Community: From Village to Virtual World*. (pp.1023-1027). Thousand Oaks: Sage Publications.

Prior, D. D. & Miller, L. M. (2012). Webethnography: towards a typology for quality in research design. *International Journal of Market Research*. 54 (4), 505-520.

Rhodes, S. C. (2022) Filter Bubbles, Echo Chambers, and Fake News: How Social Media Conditions Individuals to Be Less Critical of Political Misinformation, *Political Communication*, 39 (1), 1-22.

Shin, J. (2008). Morality and internet behavior: a study of the internet troll and its relation with morality on the internet. In *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 2834-2840). www.editlib.org/noaccesspresent/27652/46654/.

Shin J., Jian L., Driscoll K. & Bar F.(2018). The diffusion of misinformation on social media: Temporal pattern, message, and source, *Computers in Human Behavior*. 3, 278-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.02.008>

Statista. (2023). *Discord monthly active servers*. Erişim tarihi: 10.09.2023 <https://www.statista.com/statistics/1368309/discord-monthly-active-servers/>.